

บทรำเบิกโรง-โขนพระราชทานในฐานะสมุดบันทึกเหตุการณ์สำคัญของไทย
PRELUDE DANCE SCRIPTS FROM KHON PERFORMANCE AS A NOTEBOOK
OF THAILAND IMPORTANT EVENTS

นพวรรณ เมืองแก้ว* และ พิชัย แก้วบุตร
Noppawan Muangkaew* and Pichai Kaewbut

วิทยาลัยนานาชาติ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
International College Surat thani Campus, Prince of Songkla University.

Received: 29 June 2020

Revised: 3 December 2020

Accepted: 4 December 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาเหตุการณ์สำคัญของไทยผ่านการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรในโขนพระราชทาน ผลการวิจัยพบว่า จำนวนการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรของโขนพระราชทานระหว่างปี พ.ศ. 2555-2562 มี 4 ครั้ง ซึ่งมีการบันทึกเรื่องราวสำคัญต่าง ๆ ของสังคมไทยไว้ ได้แก่ 1) การเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง 2) เหตุการณ์การเคลื่อนไหวกองทัพการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) 3) พระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร และ 4) การเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และการสานต่องานราชการของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี บทรำเบิกโรงในโขนพระราชทานเป็นตัวแทนของศิลปวัฒนธรรมในขณะที่เกิดเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมไทยเปรียบเสมือนสมุดเล่มหนาที่ทำหน้าที่บันทึกประวัติศาสตร์เอาไว้ ดังนั้น การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างศิลปวัฒนธรรมไทยกับประวัติศาสตร์จึงทำให้เห็นคุณค่าของความเป็นชาตินับแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: บทรำเบิกโรง, โขนพระราชทาน, เหตุการณ์สำคัญของไทย

* ผู้ประสานงาน: นพวรรณ เมืองแก้ว

อีเมล: noppawan.m@psu.ac.th

Abstract

This article aims to study Thailand important events through scripts of prelude dance called “Ram Berk-rong” from Khon performance. The results found that there are 4 opening dance performances between 2012 - 2019. In each performance, not only contains a glorification of Chakri dynasty, it is also a record of Thai society: 1) The 80th Birthday anniversary of Her Majesty Queen Sirikit, 2) The political movement of People Democratic Reform Committee (PDRC), 3) The coronation of His Majesty King Maha Vajiralongkorn Phra Vajiraklaochaoyuhua (Rama X), and 4) The celebration of the name of Queen Sirikit and the continuing her majesty’s work by Queen Suthida. Prelude dance scripts from Khon performance is the representative of Thai art and culture while important events in Thailand represent history. Thai art and culture are like thick book that records the history, so understanding between Thai art and culture and Thai history can give a clear appreciation of the nation from the past to the present.

Keywords: scripts of prelude dance, Khon performance, important events of Thailand

บทนำ

“โขน” นับว่าเป็นนาฏกรรมชั้นสูงและเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าของไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) ที่รวบรวมศิลปะแขนงต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว ได้แก่ วรรณศิลป์ วิจิตรศิลป์ ดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ ซึ่งโขนไทยได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติโดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2561 (เวิร์คพอยท์นิวส์, 2561) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่มีหลักฐานบ่งชี้ชัดเจนว่า การแสดงโขนเกิดขึ้นครั้งแรกในยุคสมัยใด (ณัฐพงษ์ นุชนนทรี, ชนัย วรรณะสี และ นิวัฒน์ สุขประเสริฐ, 2557) ซึ่งหลักฐานที่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนที่สุดถึงการแสดงโขนคือจดหมายเหตุของเมอสิเออร์

เดอ ลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่กล่าวถึงการแสดงโขนในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า เป็นการแสดงที่ใช้การเดินออกท่าทางผู้แสดงสวมหน้ากากและถืออาวุธ (ธีรภัทร์ ทองน้อม, ผุสดี หลิมสกุล และ ไพโรจน์ ทองคำสุก, 2556) รูปแบบการแสดงโขนมีลักษณะเป็นการแสดงแบบหนังใหญ่ คือ การนำเอาบทบาทภัย บทเจรจาและกระบวนท่าเดินจากหนังใหญ่สมัยกรุงศรีอยุธยามาบูรณาการร่วมกันกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จวบจนรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องจากครุโขนที่จัดแสดงในรูปแบบเดิมมีการกระจายตัวออกไปตามสถานที่ต่าง ๆ จนไม่สามารถรวบรวมครุโขนให้กลับมาฝึกซ้อมได้ จึงจำเป็นต้องเชิญครูละครมาเป็นผู้ช่วยซ้อมโขนในยุคนั้น (ฉันทพงษ์ นุชนนทรี, ชนัย วรรณะลี และ นิวัฒน์ สุขประเสริฐ, 2557) และสืบทอดต่อมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กระทั่งเป็นโขนรูปแบบละครของกรมศิลปากรถึงปัจจุบัน (ธนิต อยู่โพธิ์, 2508) การแสดงโขนมีวิวัฒนาการรูปแบบและกระบวนการเล่นโดยสามารถจัดได้ 5 ประเภท คือ 1) โขนกลางแปลง 2) โขนนั่งราวหรือโขนโรงนอก 3) โขนโรงใน 4) โขนหน้าจอ และ 5) โขนฉาก โดยจะแสดงเฉพาะเรื่องรามเกียรติ์เท่านั้น (อชิปัตย์ นิตยัณรา, พิชัย แก้วบุตร, นพวรรณ เมืองแก้ว และ ชวาลิน เฟ่งบุญ, 2563)

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระฐานันดรศักดิ์ มีพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง” ประกาศเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562) ทรงมีพระราชเสาวนีย์ที่จะฟื้นฟูการแสดงโขนอันสืบเนื่องจากสภาวะชบเซาตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้ความนิยมในการรับชมการแสดงโขนมีสถิติลดลง โดยจัดการแสดงโขนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระฐานันดรศักดิ์ มีพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณมหาราช บรมนาถบพิตร” ประกาศเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562) ครบรอบ 80 พรรษา และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงครบรอบ 75 พรรษา ในปี พ.ศ. 2550 จัดการแสดงโขนชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ ต่อมาเมื่อมีกระแสเรียกร้องจากผู้ชมอย่างต่อเนื่อง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราช

ชนนี้พันปีหลวงจึงโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดแสดงโขนในนาม “โขนพระราชทาน” ในตอนต่างๆ ต่อเนื่องทุกปี (ดังตารางที่ 1) (อชิปต์ย์ นิตยัณรา, พิชัย แก้วบุตร, นพวรรณ เมืองแก้ว และ ขวาลิน เฟ่งบุญ, 2563)

ตารางที่ 1 การจัดแสดงโขนพระราชทานระหว่างปี พ.ศ. 2550-2562

ลำดับ	พ.ศ. ที่แสดง	การจัดแสดง	การแสดงเบิกโรง
1	2550	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ	รำปะเลง
2	2551	ไม่มีการจัดการแสดง	-
3	2552	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ	รำปะเลง
4	2553	จัดแสดงในตอนนางลอย	รำกึ่งไม้เงินทอง
5	2554	จัดแสดงในตอนศึกมัยราพณ์	รำฉุยฉายกึ่งไม้เงินทอง
6	2555	จัดแสดงในตอนจองถนน	รำถวายพระพร
7	2556	จัดแสดงในชุดศึกกุมภกรรณ ตอนโมกขศักดิ์	รำอาศิรวาทพระบาทยุคล
8	2557	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนนาคบาศ	ระบำนารายณ์เจ็ดยาง
9	2558	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ	รำปะเลง
10	2559	จัดการแสดงในตอนพิเภกสวามิภักดิ์ (ยกเลิกแสดง เนื่องจากการเสด็จสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร)	-
11	2560	จัดการแสดงเนื่องในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในตอนรามาวตาร สีดาหายถวายพล พิเภกสวามิภักดิ์	-
12	2561	จัดการแสดงเป็นวาระพิเศษฉลองครบรอบ 1 ทศวรรษ โขนพระราชทาน ตอนพิเภกสวามิภักดิ์	รำถวายพระพร
13	2562	จัดการแสดงในตอนสืบทรรคา	รำถวายพระพร

การแสดงเบิกโรงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการแสดงหนังใหญ่ การแสดงละครชาตรี ละครนอก ละครในและการแสดงโขน ซึ่งความหมายของคำว่า “เบิกโรง” หมายถึง การออกโรงครั้งแรกหรือการแสดงลำดับแรกอาจเป็นการแสดงชุดเล็ก ๆ ก่อนการแสดงเรื่องใหญ่เป็นรูปแบบของละครเรื่องสั้น ระบุว่า การละเล่นชุดสั้น ๆ และหมายรวมถึงการแสดงระบำอำนวยพรด้วย (สุภาวดี โพธิเวชกุล, 2548) การแสดงเบิกโรงนอกจากเป็นการนำเข้าการแสดงหลักซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัตินับแต่สมัยอยุธยาถึงปัจจุบันแล้วการแสดงเบิกโรงยังเป็นหลักฐานในการจดบันทึกเรื่องราวของยุคสมัยนั้น ๆ อันจะพบได้จากการแสดงเบิกโรงชุดอุยฉายกึ่งไม้เงินทอง ซึ่งเป็นการแสดงประเภทเบิกโรงด้วยการรำก่อนการแสดงละครใน ผู้แสดงตัวนาง 2 คน ถือกึ่งไม้เงินทองออกมารำรำตามบทร้องที่มีความหมายถึงการเชิดชูพระเกียรติพระมหากษัตริย์และเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อการแสดงเบิกโรง (โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา, 2558) ดังบทร้องตอนหนึ่ง

“มือถือกึ่งไม้เงินทอง

เป็นของสง่าอำไธ

ได้ฤกษ์งามยามโม

จะชักโยงคนมาดู

การพ่อนละครใน

มิให้ผู้ใดมาเล่นลู่

ล้วนร่ามงามตรู

เชิดชูพระเกียรติเอ๋ย”

จากบทร้องดังกล่าวเป็นหลักฐานสำคัญที่ทำให้ทราบว่าการแสดงเบิกโรง ชุดอุยฉายกึ่งไม้เงินทองตามหลักฐานมีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงพระราชนิพนธ์บทร้องที่มีความยาวถึง 7 บท มีพระราชประสงค์ให้นำกึ่งไม้เงินทองที่ประเทศราชถวายเป็นเครื่องราชบรรณาการมาใช้ประกอบการรำรำตามบทร้องที่ทรงพระราชนิพนธ์ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการแสดงเบิกโรงนอกจากมีบทบาทในการนำเข้าสู่การแสดงหลักแล้วยังมีบทบาทในการบันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทประพันธ์ที่เป็นการแสดงเบิกโรงในรูปแบบรำถวายพระพรหรือรำอาศิรวาทของโขนพระราชทานซึ่งเป็นบันทึกสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญในช่วงเวลานั้น ๆ ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาเหตุการณ์สำคัญของไทยผ่านการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรในโขนพระราชทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้คือ การแสดงเบิกโรงจากเทปบันทึกการแสดงสดโขนพระราชทานระหว่างปี พ.ศ. 2550-2562 และกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยคือ บทประพันธ์ในการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรจากเทปบันทึกการแสดงสดโขนพระราชทานในปี พ.ศ. 2555-2556 และปี พ.ศ. 2561-2562

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้คือ วิธีการถอดตัวอักษรจากเทปบันทึกการแสดงสดโขนพระราชทานในปีดังกล่าวข้างต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเทปบันทึกการแสดงสดโขนพระราชทานในปี พ.ศ. 2555-2556 และปี พ.ศ. 2561-2562 ซึ่งเป็นปีที่ปรากฏการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการถอดตัวอักษรดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ประเด็นเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ของไทยที่ปรากฏในแต่ละปีว่ามีรายละเอียดอย่างไร

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลของการแสดงรำเบิกโรงทั้งหมดในการแสดงโขนพระราชทานมาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ประเภทของการแสดงรำเบิกโรงในโขนพระราชทาน

ประเภท	การจัดแสดง	พ.ศ.ที่แสดง	การแสดงเบิกโรง
1. ประเพณีนิยม	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ	2550/2552	รำปะเลง
	จัดแสดงในตอนนางลอย	2553	รำกึ่งไม้เงินทอง
	จัดแสดงในตอนศึกมัยราพณ์	2554	รำอุยฉายกึ่งไม้เงินทอง
	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนนาคบาศ	2557	ระบำนารายณ์เจ็ตปาง
	จัดแสดงในชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ	2558	รำปะเลง
2. ถวายพระพร	จัดแสดงในตอนจองถนน	2555	รำถวายพระพร
	จัดแสดงในชุดศึกกุ่มภรณ์ ตอนโมกษศักดิ์	2556	รำอาศิรวาทพระบาทยุคล
	จัดการแสดงเป็นวาระพิเศษฉลองครบรอบ 1 ทศวรรษโขนพระราชทาน ตอนพิเภกสวามิภักดิ์	2561	รำถวายพระพร
	จัดการแสดงในตอนสืบมรรคา	2562	รำถวายพระพร
3. อื่น ๆ	ไม่มีการจัดการแสดง	2551	-
	จัดการแสดงในตอนพิเภกสวามิภักดิ์และตอน รามาวตาร สีดาหายถวายพล พิเภกสวามิภักดิ์	2559/2560	-
	(ยกเลิกแสดงเนื่องจากการเสด็จสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร)		

1. กำเนิดโขนพระราชทานศิลปาชีพ (ปี พ.ศ. 2555)

เนื่องในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2555 รัฐบาลและประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าพร้อมใจกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติเพื่อแสดงความจงรักภักดีและน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ จากการอุทิศพระวรกายในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎรในประเทศให้มีอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตั้งพระราชดำริที่พระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาส

เฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2532 (มูลนิธิต่อเสริมศิลปาชีพ, 2548) ความว่า

“...คนไทยมีสายเลือดของช่างฝีมืออยู่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นชาวไร่ ชาวนา หรือมีอาชีพใดอยู่สารทิศใด คนไทยมีความละเอียดอ่อนและฉับไวต่อการรับศิลปะทุกชนิด ขอเพียงแต่ให้เขามีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกฝน เขาก็จะแสดงความสามารถออกมาให้เห็นได้...”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงประจักษ์ว่า คนไทยมีศักยภาพสูงในด้านศิลปหัตถกรรม จึงทรงริเริ่มให้ฟื้นฟูและพัฒนางานฝีมือพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาคขึ้นภายใต้ชื่อ “ศิลปาชีพ” เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งนอกจากช่วยให้พสกนิกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านทั่วทุกภูมิภาคมิให้สูญหาย ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ฝีมือช่างของคนไทยให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ” และภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง” (กรมศิลปากร, 2558)

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงทราบวาทานาฏศิลป์ไทยโดยเฉพาะ “โขน” ชบเซาหลงจึงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูและอนุรักษ์ “โขน” ซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงของไทยและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ให้กรมศิลปากรจัดสร้างเครื่องแต่งกายโขนขึ้นใหม่อย่างแบบโบราณที่ประณีตงดงาม พร้อมทั้งให้ปรับปรุงวิธีการแต่งหน้าตัวละครโขนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการแสดงโขนและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดง “โขนในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” ในชุด “พราหมณ์” ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (กรมศิลปากร, 2558) และมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา ดุสิตาลัย สวนจิตรลดา วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2552 (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557) ความว่า

“...การแสดงโขนครั้งนี้ไม่ใช่จะประสบความสำเร็จเพียงได้เผยแพร่ศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทยเท่านั้น แต่ยังเกิดสิ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นมาอีก คือ พวกเราได้สร้างช่างฝีมือรุ่นใหม่ ที่เข้าใจถ่องแท้ถึงศิลปะการสร้างเครื่องแต่งกายโขน...”

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้แก่พระผู้ให้กำเนิดชนพระราชนาน และพระผู้ฟื้นฟูการแสดงโขนนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทย นาฏศิลป์ในทุกหมู่เหล่าจึงได้ประพันธ์ บทรำถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2555 (ดังตัวอย่างที่ 1) ซึ่งเป็นนามมงคลที่ควรได้รับการจารึกสืบไป

ตัวอย่างที่ 1

ยอกรประนมเหนือเศียรเกล้า	ปวงข้าพระพุทธเจ้าชาวสยาม
ถวายพระพรสิริกิต์นาถพระนาม	ยอตราชนิแห่งเขตคามประเทศไทย
<u>ในวาระเฉลิมพระชนมพรรษา</u>	<u>แปดสิบเวียนนามงคลสมัย</u>
ขอพระองค์จงเจริญจตุรพรชัย	พระประสงค์สิ่งใดได้ดังจิตต์
	ประพันธ์บทโดย อาจารย์ประเมษฐ์ บุญยะชัย
	บรรจุเพลงโดย อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง

2. การก่อตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) (ปี พ.ศ. 2556)

บทประพันธ์ในการแสดงเบิกโรงชุดรำอาศิรวาทพระบาทยุคลในการแสดงโขน พระราชนานชุดศึกกุมภกรรณ ตอนโมกษศักดิ์ ปี 2556 มีข้อความดังตัวอย่างที่ 2 สามารถวิเคราะห์ได้ว่ามีข้อความ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การอวยพรโดยอาศัยอำนาจพระรัตนตรัยและ 2) การสร้างความสามัคคี ซึ่งข้อความดังกล่าวเป็นตัวบันทึกและสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์สำคัญของประเทศที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2556-2557 คือ เหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ซึ่งมีต้นเหตุมาจากความไม่เห็นด้วยกับการร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งเป็นการทำสงครามทางความคิดและสามารถขยายเครือข่ายได้จำนวนมากในระยะเวลาไม่นาน (ธีรรัตน์ ทันท่วง และ ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์, 2561) เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุการณ์ที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงหลายประการในประเทศ เช่น การเลือกตั้ง การแสดงจุดยืนทางประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวทางการเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ และในระดับประเทศ และในเวลาเดียวกัน เหตุการณ์ดังกล่าวก็ยังเป็นดาบสองคมในการสร้างความแตกแยกของคนในชาติอีกด้วย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าในบทประพันธ์รำอาศิรวาทพระบาทยุคลในการแสดงโขนพระราชนานชุดศึก

กุ่มภกรรณ ตอนโมกขศักดิ์ ปี 2556 มีข้อความในตอนท้ายที่กล่าวถึงความรัก สมัยครุสमान
สามัคคีอย่างมั่นคงของคนไทยเพื่อเป็นการถวายพระพรสูงสุดตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ตัวอย่างที่ 2

ด้วยอำนาจพุทธธรรมนำผล

จงเจริญพระกมลहरราช

คุณพระธรรมเลิศล้ำโลกา

บันดาลให้พระชนษายืนยง

พระสงฆ์ทรงศีลวิสุทธิ

ดลพระฉวีผ่องผุดดังประสงค

ชาติไทยรักกันมั่นคง

คือพระราชประสงค์องค์ราชินี

ประพันธ์บทโดย อาจารย์ประเมษฐ์ บุญยะชัย

บรรจุเพลงโดย อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง

3. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก (ปี พ.ศ. 2561)

บทประพันธ์ในการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรในการแสดงวาระพิเศษฉลอง
ครบรอบ 1 ทศวรรษขึ้นพระราชทาน ตอน พิเภกสวามิภักดิ์ มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องถึงการแสดง
ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ
พระบรมราชินี ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษก (ดังตัวอย่างที่ 3) ความว่า

ตัวอย่างที่ 3

ยอกรประนมขึ้นเหนือเศศ

พระไตรรัตน์และเทเวศร์ทุกสถาน

ปวงข้านน้อมนมัสการ

อัญเชิญมาในสถานที่นี้

สรวมชีพประณตบทบงส์

องค์ราชินีศิริเลิศประเสริฐศรี

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

พระเป็นปิ่นปักพิ่นแห่งแดนไทย

ในวาระเฉลิมรัฐฉัตรนคร

เป็นบรมมงคลดลสมัย

ขอจงเจริญพระชนม์มัย

สพสมัยศิริสวัสดิ์พิพัฒน์เทอญ

ประพันธ์บทโดย อาจารย์ประเมษฐ์ บุญยะชัย

บรรจุเพลงโดย อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 เป็นพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็น

พระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรประเทศไทย พร้อมทั้งเฉลิมพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 10 แห่งราชวงศ์จักรีอย่างสมบูรณ์ตามโบราณราชประเพณี (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์, 2562) และโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระราชินีสุทิดาขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี

พระราชพิธีนี้สำคัญยิ่งเมื่อครั้งผลัดเปลี่ยนแผ่นดินซึ่งประเทศไทยห่างหายจากพระราชพิธีมงคลนี้มานาน เมื่อกาลสมัยนี้มาถึงชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่างร่วมเฉลิมฉลองวาระมงคลนี้ด้วยความปิติยินดี นำพาความสุขสวัสดิ์และความเป็นสิริมงคลแก่ไทยทั่วทุกแห่งล้า ดังแสดงให้เห็นจากถ้อยคำที่กล่าวถึงความเป็นสิริมงคลในช่วงการเฉลิมฉลองครั้งนี้ที่ปรากฏในบทประพันธ์การแสดงเบิกโรง ในบทประพันธ์การแสดงเบิกโรงยังกล่าวถึงความจงรักภักดี การเชิดชูเกียรติ และขอพระราชทานถวายพระพรชัยมงคลขอพระองค์ทรงพระเจริญแก่สถาบันพระมหากษัตริย์องค์ประมุขของไทยและพระราชินี รวมทั้งในบทประพันธ์การแสดงเบิกโรงยังกล่าวถึงการชื่นชมพระจริยวัตรอันงดงามของพระราชินีคู่บุญบารมีบรมจักรีวงศ์

4. การเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระบรมราชชนนีพันปีหลวงและการสานต่องานราชการของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี (ปี พ.ศ. 2562)

บทประพันธ์ในการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรในเอนพระราชทาน ตอนสืบมรรคามีเนื้อหาหลักแสดงถึงการน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และการกล่าวถึงการสืบต่อพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี (ดังตัวอย่างที่ 4) ความว่า

ตัวอย่างที่ 4

สรวนซีพระณตบทงส์
พระนางเจ้าสิริกิติ์บรมราชชนนี
ทรงก่อเกื้องานศิลป์แผ่นดินนี้
สมเด็จพระวชิรเกล้าให้ล้านงาน
นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ
ศิลป์ไทยจะคงอยู่คู่ฟ้า

เฝ้าพงศ์เทพสมมติพิสุทธิ์ศรี
พระพันปีคุ้มเกล้าเอนาน
ชวนซีความเป็นไทยให้ไพศาล
พระราชทานพระราชินีสุทิดา
อบอุ่นแก่ปวงชนไทยทั่วหล้า
ยืนยงวัฒนาสืบต่อไป

ขอถวายพระพรมงคล

ดลวาระราชาภิเษกสมัย

ทุกพระองค์ประสงค้ำงานใด

สพสมพระหฤทัยทุกประการ

ประพันธ์บทโดย อาจารย์ประเมษฐ์ บุญยะชัย

บรรจุเพลงโดย อาจารย์ทัศนีย์ ชุนทอง

พระราชพิธีเฉลิมพระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย และสถาปนาพระฐานันดรศักดิ์พระบรมวงศานุวงศ์ อันเป็นพระราชประเพณีเมื่อครั้งมีการผลัดแผ่นดินเปลี่ยนรัชกาลใหม่ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระบรมราชชนนีขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2562)

ตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงพระอิสริยยศ “พระราชินี” จนถึงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจนานัปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระองค์ทรงดำรงรักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยโบราณ เช่น “โขน” ซึ่งเป็นเครื่องบ่งบอกถึงศิลปวัฒนธรรมและความเจริญของชาติไทย ซึ่งกำลังจะเสื่อมสูญไปตามกาลเวลาให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง พระปรีชาสามารถและพระวิริยะอุตสาหะที่พระองค์ทรงอุทิศกำลังพระวรกาย พระสติปัญญา พระราชทรัพย์ในพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ได้หยั่งลึกลงเป็นรากฐานแห่งความจงรักภักดีต่อพระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นผลให้เกิดความมั่นคงและนำสันติสุขมาสู่ปวงชนชาวไทยทั้งชาติ ดังปรากฏจากถ้อยความเชิดชูเกียรติในบทประพันธ์การแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรในการจัดแสดงโขนพระราชทาน ตอนสืบมรรคา

"ข้าพเจ้ามีความตั้งมั่นที่จะสนองพระเดชพระคุณ พระมหากษัตริย์คุณในการสืบสานรักษา และต่อยอด พระราชปณิธานแห่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง..."

พระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ในงานวันสตรีไทยประจำปี 2562 (บีบีซี นาวิกชน, 2563) เป็นถ้อยความที่ยืนยันพระราชประสงค์ว่าจะทรงสืบสาน รักษา และต่อยอดงานราชการพระราชปณิธานอันเป็นเสมือนพระบารมีแล่นเกล้าลั่นกระหม่อมอันหาที่สุดมิได้ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์สำคัญหนึ่งของชาติที่ได้รับการบันทึกไปยังบทประพันธ์รำเบิกโรงโขนพระราชทาน ตอน สืบมรรคาอย่างงดงาม

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทประพันธ์การแสดงเบิกโรงในรูปแบบการรำถวายพระพรของโขนพระราชทาน เนื้อร้องในบทประพันธ์จะมีเนื้อหาชี้เฉพาะในเรื่องต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการพรรณนาถึงบทสรรเสริญพระบารมีพระบรมราชจักรีวงศ์ เช่น การเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และการสานต่องานราชการของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี และยังเป็นสมุดบันทึกเรื่องราวสำคัญ ต่าง ๆ ของสังคมไทยอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นพระราชพิธีบรมราชาภิเษกหรือเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับ สุภาวดี โพธิเวชกุล (2548) ที่กล่าวถึงการแสดงเบิกโรงด้วยการรำไว้ว่า จะมีการประพันธ์เนื้อร้องให้เป็นไปตามเหตุการณ์หรือโอกาสสำคัญ โดยเนื้อร้องนั้นจะต้องชี้เฉพาะเจาะจงไปยังบุคคล เหตุการณ์ และโอกาสสำคัญ ดังนั้น การรำเบิกโรงจึงไม่สามารถนำไปแสดงในงานทั่วไปได้ ต้องใช้ในงานที่มีความพิเศษ เช่น การแสดงโขน ละคร เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า บทรำเบิกโรงในโขนพระราชทานเป็นตัวแทนของศิลปวัฒนธรรมไทย ในขณะที่เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ของไทยเป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมไทยเปรียบเสมือนสมุดเล่มหนาที่ทำหน้าที่บันทึกประวัติศาสตร์เอาไว้ ดังนั้น การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างศิลปวัฒนธรรมไทยกับประวัติศาสตร์จึงทำให้เห็นคุณค่าของความเป็นชาตินับแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของพิชัย สุขวุ่น (2551) ที่กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมว่า มิได้ปรากฏอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่จะมีมิติของความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์แฝงอยู่ การสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมของมนุษยชาติเป็นการสะท้อนภาวะสังคมในยุคที่มนุษย์มีส่วนร่วมอยู่ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ทำให้ได้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงในแบบอย่างและวิธีการสร้างสรรค์ รวมทั้งสะท้อนความเจริญทางสติปัญญาของมนุษย์ในประวัติศาสตร์ด้วย ดังนั้น นอกจากบทรำเบิกโรงในโขนพระราชทานจะเป็นการแสดงที่งดงามในทางศิลปวัฒนธรรมแล้วยังกลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในฐานะสมุดบันทึกเหตุการณ์สำคัญของไทยอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาทบประพันธ์ในการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรของโขนพระราชทานระหว่างปี พ.ศ. 2555-2562 เป็นตัวอย่างสำคัญในการสะท้อนถึงเรื่องราวและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมไทยผ่านศิลปะการแสดงชั้นสูงถือเป็นการจดบันทึกรูปแบบหนึ่งของประวัติศาสตร์ศิลปะ จากการศึกษาพบว่า นอกจากการแสดงเบิกโรงชุดรำถวายพระพรของโขนพระราชทานแล้วยังมีบทร่ายกรองในการขับร้องถวายพระพรก่อนการแสดงโขนพระราชทานที่มีเนื้อหาสรรเสริญพระบารมีพระบรมราชจักรีวงศ์และยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ในการสืบสาน รักษาและต่อยอดศิลปะแขนงต่าง ๆ ของไทย ซึ่งเป็นข้อมูลที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่งในการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). **พระราโชวาทและพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2014). **Official Speeches and royal speech given by Her Majesty Queen Sirikit**. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Limited Printing House. (in Thai).

กรมศิลปากร. (2558). **จดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 8 พรรษา 12 สิงหาคม 2555**. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

Fine Arts Department. (2015). **Archives in honor of Her Majesty Queen Sirikit on the auspicious occasion HM The Queen's 80th Birthday, 12 August 2012**. Bangkok: Rungsilp Printing (1977) Co. Ltd. (in Thai).

กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). **โขนพระราชทานเฉลิมพระเกียรติ**. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

Ministry of Culture. (2015). **The Royal Khon Performance, in honor of Her Majesty Queen Sirikit**. Bangkok: Rungsilp Printing (1997) Co. Ltd. (in Thai).

- ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2562). โปรดฯสถาปนา "ร.9 มหาราช" พระบรมราชชนนีพันปีหลวง, สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/royal/1561091>
- Thairath Print Edition. (2019). *The establishment of “King Rama IX, the great king” and Her Majesty Queen Sirikit, the queen mother*. Retrieved June 1, 2020, from <https://www.thairath.co.th/news/royal/1561091>
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2508). เอกสารประกอบการสัมมนาและสาธิตนาฏศิลป์ไทย (2) เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดร่วมกับวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- Yoopho, T. (1965). Seminar documents and Thai dance demonstration in honour of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, Thai Khadi Research Institute, Thammasat University organized in collaboration with the College of Dramatic Arts. 6th ed. Bangkok: n.d. (in Thai).
- ธีรภัทร์ ทองนิม, ผุสดี หลิมสกุล และ ไพโรจน์ ทองคำสุก. (2556). การพากย์และเจรจาที่ใช้ในการแสดงโขน. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 15(1), 1-14.
- Thongnim, T., Limskul, P., & Thongkumsuk, P. (2013). Narration and dialog used in Khon performances. *Institute of Culture and Arts Journal*, 15(1), 1-14. (in Thai).
- ธีรารัตน์ ทันท่วง และ ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์. (2561). กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.). *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 6(1), 40-41.
- Thanhuang, T., & Sripraphan, K. (2018). Political Communication Process of People’s Democratic Reform Committee (PDRC) Between A.D. 2013-2014. *Journal of Mass Communication*. 6(1), 40-41. (in Thai).
- ณัฐพงษ์ นุชนนทริย์, ชนัย วรรณะลี และ นิวัฒน์ สุขประเสริฐ. (2557). คนพากย์-เจรจา: ผู้อยู่เบื้องหลังการแสดงโขน. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 15(2), 69-78.

- Nutnonsi, N., Wannalee, C., & Sukprasirt, N. (2014). Narrator: The unsung hero of Khon performance. *Institute of Culture and Arts Journal*, 15(2), 69-78. (in Thai).
- ปิยชี นาวีเกชัน. (2563). วันเฉลิมฯ สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดาฯ : 42 พรรษา องค์ราชินีคู่พระบารมีรัชกาลที่ 10, สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-52901208>
- BBC Navigation. (2020). **Queen Sutida Birthday: 42nd birthday Anniversary of the queen of King Rama X**. Retrieved June 10, 2020, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-52901208>
- พิชัย สุขวุ่น. (2551). การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวัดเวียง ตำบลเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 4(2), 105-129.
- Sukwun, P. (2008). A Change of Relationship between Cultural Arts and a Community's Way of Life: A Case Study of Wat Wieng Community, Tambon Wieng, Amphoe Chaiya, Surat Thani. *Journal of Humanities and Social Sciences Surat Thani Rajabhat University*, 4(2), 105-129. (in Thai).
- มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ. (2548). **มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques. (2005). **The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand**. 2nd ed. Bangkok: Darn Sutha Press Co. Ltd. (in Thai).
- โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา. (2558). **กิ่งไม้เงินทอง**, สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, จาก <http://patdramaa111.srp.ac.th/ra-chuychay-king-mi-ngein-thxng>.
- Suratpittaya School. (2015). **Gold and Silver Branches**. Retrieved May 17, 2020, from <http://patdramaa111.srp.ac.th/ra-chuychay-king-mi-ngein-thxng>.

- เวิร์คพอยท์นิวส์. (2561). “ยูเนสโก” ขึ้นทะเบียน “โขนไทย” ครั้งแรกในประวัติศาสตร์, สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2563, จาก <https://workpointnews.com/2018/11/29/ยูเนสโก-ขึ้นทะเบียน-โขน/>.
- Workpoint News. (2018). “UNESCO” registered “Khon performance” for the first time in history. Retrieved April 23, 2020, from <https://workpointnews.com/2018/11/29/ยูเนสโก-ขึ้นทะเบียน-โขน/>
- สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์. (2562). การสัมมนาวิชาการเพื่อเตรียมการจัดงานสัปดาห์ห้องสมุดทั่วประเทศ ครั้งที่ 43 พุทธศักราช 2562 เรื่อง พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- Thai Library Association under the Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. (2019). Academic Seminar for Preparation Organized the 43rd National Library Week Event 2019, titled “The Coronation Ceremony 2019”. Bangkok: n.p. (in Thai).
- สุภาวดี โพธิเวชกุล. (2548). รูปแบบการแสดงเบิกโรงละครราในยุครัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Phothiwachakul, S. (2005). Prototype of Opening Dance Performance for the Thai Dance Drama in the Rattanakosin Era (King Rama IX Reign). Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. (in Thai).
- อธิปัตย์ นิตยัณรา, พิชัย แก้วบุตร, นพวรรณ เมืองแก้ว และ ขวาลิน เฟ่งบุญ. (2563). การวิเคราะห์บทพากย์-เจรจาแบบกวนมูขในโขนพระราชทาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11(2), 64-77.
- Nitnara, A., Kaewbut, P. Muangkaew, N., & Pengbun, C. (2020). An Analysis of Kuanmuk Narrative and dialogue in the Royal Khon Performance. Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University, 11(2), 64-77. (in Thai).